

Дебати як метод визначення домінуючої думки в громаді

План

1. Історія дебатів у політичній та громадських сферах.
2. Специфічні ознаки дебатів у публічному житті.
3. Формати дебатів у громадській та навчальній сферах.

1. Непереборний шлях нашої країни до визначає важливість врахування точки зору місцевого населення, що принципово неможливо без дискусії. Історія питання безумовно повертає нас до Стародавньої Греції. Так, фахівці відмічають: «В Афінах грецькі громадяни збиралися у своєрідні клуби, де обговорювали, якими мають бути закони. Публічні обговорення переваг та недоліків законів відбувалися за Перікла – державного діяча, стратега та полководця Стародавніх Афін. Дебати вимагали змістовних і високоякісних виступів, оскільки «на карту» було поставлено серйозні питання» [1, с. 16]. Фактично дебати виникли як життєва необхідність вільних громадян вирішувати важливі питання на взаємовигідних умовах.

Трагічною та одночасно важливою сторінкою дебатів є відкриває Сократ, який назавжди задав стандарт аргументації та став трагічною жертвою дебатів. Зауважимо: «Сократ увійшов в історію практичними методами публічної полеміки, що лежали в основі його знаменитих бесід...Сократ шляхом запитань та відповідей змушував співрозмовників шукати істину» [1, с. 16]. Ця методика назавжди закріпила велику силу запитань як основу роботи з опонентом.

Поворотним пунктом у розвитку дебатів стали дослідження Аристотеля. Він обґрунтував: «три види способів переконання: перший залежить від характеру промовця, другий – від настрою слухача, а третій – від власне промови» [1, с. 16]. У подальшому, трикутник доповнився сенсом промови, який визначав основний вектор роботи оратора з аудиторією.

У Середні віки в Європі навчали риторичі тих, хто планував пов'язати своєї життя з богослов'ями, політикою та юриспруденцією. Зауважимо про український внесок: «Найдавнішим підручником, укладеним українським

автором, за яким викладали риторику в Києво-Могилянській колегії, був курс «Оратор Могилянський», Йосифа Кононовича-Горбацького» [1, с. 17]. Тобто, риторика та дебати були важливою складовою освітнього процесу завжди.

Цікавою є і подія перших політичних дебатів: «Уперше в історії публічної політики дебати відбулися у США в 1858 році між кандидатами на місце сенатора штату Іллінойс адвокатом Авраамом Лінкольном та героєм війни США з Мексикою Стівеном А. Дугласом» [1, с. 17]. Вихід у публічну площину став основою для використання дебатів у повсякденній практиці, що зумовило внесення їх як основи свободи слова у загальний перелік надбань демократії.

Таким чином, дебати пережили три важливі етапи свого становлення. По-перше, спосіб практичного вирішення нагальних громадських проблем. По-друге, становлення публічного професійного виступу як проповіді, пропаганди та юридичної діяльності. По-третє, вихід у публічну площину через публічні дебати Дугласа – Лінкольна, що закріпило подібного роду дискусії як складові цивілізованого розвитку суспільства.

2. Дебати як будь-який конкурс мають змагальний характер і є спробою залучення на свій бік більшості задля реалізації власних цілей та переконань. Дебати є формалізованою суперечкою, яка має регламентований характер: «Щоб сформувані своє рішення, аудиторія вимагає від сторін-опонентів строго слідувати визначеним правилам і приписам» [1, с. 23]. Тобто це цивілізований спосіб визначення домінуючого вектору розвитку групи людей, а також визначення провідника на цьому шляху.

Важливу роль у цьому контексті відіграє необхідність переконання третьої сторони. У навчальних дебатах суддів, а у політичних дебатах електоральної аудиторії, у громадських дебатах – опонентів.

О. Зима разом зі співавторами визначають такі основні елементи дебатів: «Наявність актуальної теми, аргументований розгляд теми з протилежних позицій, спрямування на переконання третьої сторони, чіткий алгоритм процедури обговорення з дотриманням етичних норм і правил риторики» [с. 23]. Не зважаючи на те, що вся природа дебатів підкорена логічним

правилам, емоційний вплив на аудиторію також підживлює успіх однієї зі сторін.

Водночас, дебати – це не тільки цивілізована дискусія з приводу спірних питань, а й: «Поглиблене пізнання світу, спосіб розширення світогляду, метод безконфліктного розв’язання проблем, риторична гра за певними правилами, рольове інтелектуальне змагання, інтерактивна освітня технологія, форма позаурочної діяльності учнів і студентів, спосіб підготування до публічної діяльності» [1, с. 25]. Тобто, дебати використовуються і для фіксації наукових результатів, і для навчального процесу, і для запровадження публічного впливу.

Звернемо увагу і на важливість дебатів у науковій роботі. Так: «У науковій діяльності зустрічаємо дебати, наприклад, у ході захисту наукової роботи, коли відбувається зіткнення думок того, хто захищає роботу, й тих, хто опонують йому» [1, с. 25]. Доповнимо цю думку тим, що однозначно важливо вміти представляти результати своєї роботи на публіку. Загально відомим був той факт, що Тесла був більш генеральним винахідником, ніж Едісон, але останній краще представляв та обґрунтовував результати своєї роботи на публіці.

Звернемо уваги на три основні принципи дебатів:

1. *Дебати – це процес змагання, у якому обов’язково має бути перемога або поразка. Це закріплення навичок щодо відстоювання своєї позиції у демократичному суспільстві.*

2. *Дебати основні на чесності та правді. Дебатер має не тільки фіксувати факти, які підкріплюють його позицію, але й перевіряти їх правдивість для того, щоб бути впевненим у свої твердженнях.*

3. *Повага до опонентів.* Незважаючи на багатоманітність еристики, дебатер має дотриматись етики ведення дискурсії, яка не передбачає перехід на особистості. Дебати є змаганням ідей, що формується навколо відстоювання власної точки зору. Етика взаємодії важлива не тільки для збереження спокою, а й для здобуття прихильності аудиторії, що є головним завданням спікера в процесі дебатів.

Давайте зафіксуємо перевагу дебатів над іншими видами публічних суперечок: «Дебати навчають розуміти, що будь-яка тема чи судження має право на існування, а всі думки можуть не тільки обговорюватись, а й мати сильні та слабкі сторони. Дебати допомагають дивитися на явища, процеси, події, вчинки людей із різних сторін; ставити запитання по суті справи або проблеми» [1, с. 27]. Відповідно, ми маємо якісний метод пізнавальної активності, який допомагає не тільки формувати цілісний світогляд, а й закріплювати домінуючу в процесі суспільного співіснування.

Підбиваючи підсумки цієї частини роботи зазначимо, що дебати є корисним методом пізнання навколишнього світу, формування цілісного світогляду, навчання відстоюванню своєї точки зору, окреслення свого місця у соціальному світі. Дебати є формою цивілізованої дискусії, яка будується на основі правил розв'язання проблеми, перевірці фактів та дотриманні етики комунікацій у складних умовах. Тобто, чим більше досвід дебатів, тим простіша практика суспільних відносин на побутовому та професійному рівні.

3. Зауважимо, що у світі існує доволі стала класифікація дебатів: президентські дебати, парламентські дебати, модель ООН, політичні дебати, дебати Лінкольна-Дугласа, дебати Карла Поппера, Всесвітній формат шкільних дебатів. Більшою мірою вони різняться рівнем підготовки учасників дебатів: «Формат Лінкольна – дугласа, парламентські дебати та Всесвітній формат шкільних дебатів, де час на підготовку обмежений, вимагають від учасників застосування як загальних знань, так і сформованих навичок критичного мислення. Тому їх зазвичай використовують студенти і досвідчені дебатели. А от ціннісні дебати Карла Поппера та політичні дебати під силу й початківцям» [1, с. 28]. Зауважимо, що навички критичного мислення та аргументації максимально важливі у дебатах будь-якого формату.

Варто зауважити, що теми дебатів мають бути погоджені заздалегідь та прийняті як командою ствердження, так і командами заперечення. У будь-якому варіанті варто виокремити спільні ознаки для всіх форматів дебатів:

1. Участь двох команд – Ствердження та Заперечення.

2. Обговорення актуальної суспільно важливої теми.
3. Забезпечення можливості обґрунтування позиції.
4. Наявність послідовності у виступах учасників.
5. Зворотній зв'язок – учасники дебатів та судді.

Звернемо увагу на окремі формати. Формат дебатів Карла Поппера передбачає участь двох команд у складі *трьох спікерів*. Одна команда реалізує лінію ствердження, а інша – заперечення. Кожна команда має піддавати критичному аналізу аргументи опонентів. Дебати починаються з оголошення теми, короткого та простого за формою твердження. Команди мають переконати суддю у хибності позиції іншої сторони.

Ролі гравців команд:

Уменьшить (Ctrl+Минус)

ПОЗИЦІЯ СТВЕРДЖЕННЯ

1-й
СПІКЕР

- Погоджується з темою та визначає ключові слова теми.
- Встановлює критерій.
- Встановлює певну лінію аргументації: перший аргумент; другий аргумент; третій аргумент.
- Робить висновок, формулює чіткий погляд стверджуючої команди щодо теми.

2-й
СПІКЕР

- Ще раз стверджує власну позицію.
- Ще раз стверджує дефініції / спростовує дефініції заперечуючої команди (якщо вони були).
- Ще раз підкреслює цінність мети.
- Спростовує аргументи заперечуючої команди.
- Стверджує лінію аргументації своєї команди за первинною структурою: представляє нові докази; перечитує вирішальні аспекти попередніх доказів; використовує приклади, статистику, аналогії; розширює існуючі аргументи.

3-й
СПІКЕР

- Концентрує увагу суддів на вирішальних моментах дебатів.
- Ще раз пояснює, чому стверджуюча команда продовжує підтримувати власні дефініції.
- Пояснює переваги мети власної команди. Стежить за структурною лінією стверджуючої команди: вказує суддям на вартість вирішальних аргументів; пояснює вплив кожного з аргументів; пояснює, чому стверджуюча команда продовжує підтримувати власні аргументи.
- Не випускає аргументи опонентів, вказує на їх цінність та спростовує їх.
- Робить висновок з усього, що його команда стверджувала.

30
Публічні дебати в громаді

ПОЗИЦІЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ

1-й СПІКЕР

- Не погоджується з темою.
- Погоджується або пропонує свої дефініції.
- Приймає мету (критерій) або подає власну.
- Спростовує кожен аргумент стверджуючої команди, дотримуючись структури наведеної аргументації.
- Представляє лінію аргументації заперечуючої команди: перший контраргумент; другий контраргумент; третій контраргумент.

2-й СПІКЕР

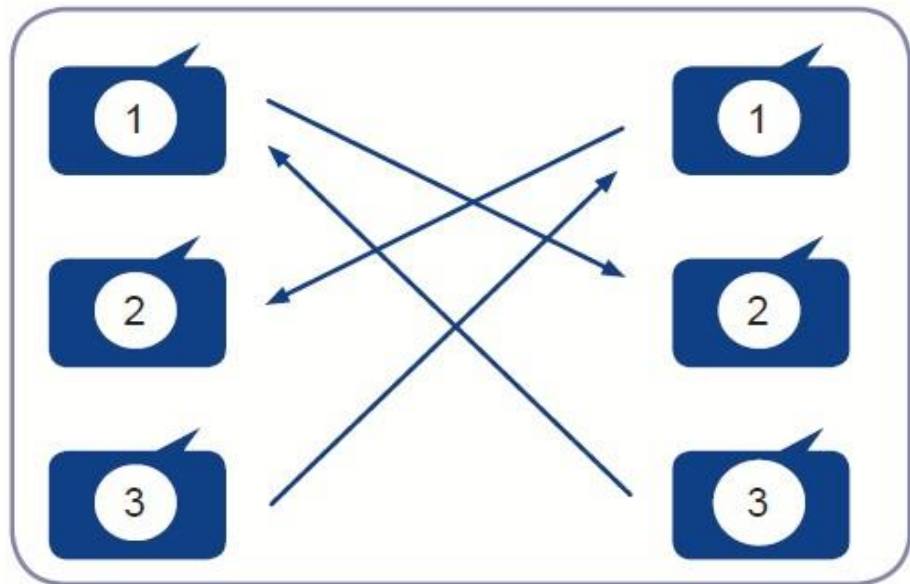
- Підкреслює головні відмінності.
- Якщо ввели нові дефініції, продовжує пояснення.
- Аргументує альтернативну мету (критерій), використовуючи лінію аргументації стверджуючої команди, спростовує її послідовно, пункт за пунктом: дає нові докази; пояснює слабкі місця в лінії аргументації опонентів.
- Використовує приклади, описи, аналогії.
- Ще раз стверджує власну лінію аргументації, а також розширює її.

3-й СПІКЕР

- Концентрує увагу суддів на вирішальних моментах дебатів.
- Указує на позицію власної команди щодо дефініцій. Дає оцінку будь-якій дискусії щодо мети (критерію), стежачи за структурою лінії аргументації стверджуючої команди: вказує суддям на переконливість вирішальних контраргументів; пояснює їх вплив; заперечує головні аргументи.
- Упевнюється, що всі аргументи ствердження спростовані.
- Робить підсумкові висновки.

Раунд триває чітко визначений час - 44 хвилини. Після перших трьох промов відбувається трихвилинна секція перехресних запитань.

➤ **Схема раунду перехресних запитань**

У другому раунді позиції команд змінюються: якщо команда заперечувала, то в другому раунді вона буде стверджувати, але вже дебатувати з іншим опонентом.

Визначені суддями команди продовжують змагання у півфіналі, а переможці – у фіналі.

Зауважимо, що цей формат дебатів доволі добре використовувати і для згуртування колективної роботи.

Перейдемо до іншої формату індивідуальних дебатів Лінкольна –Дугласа.

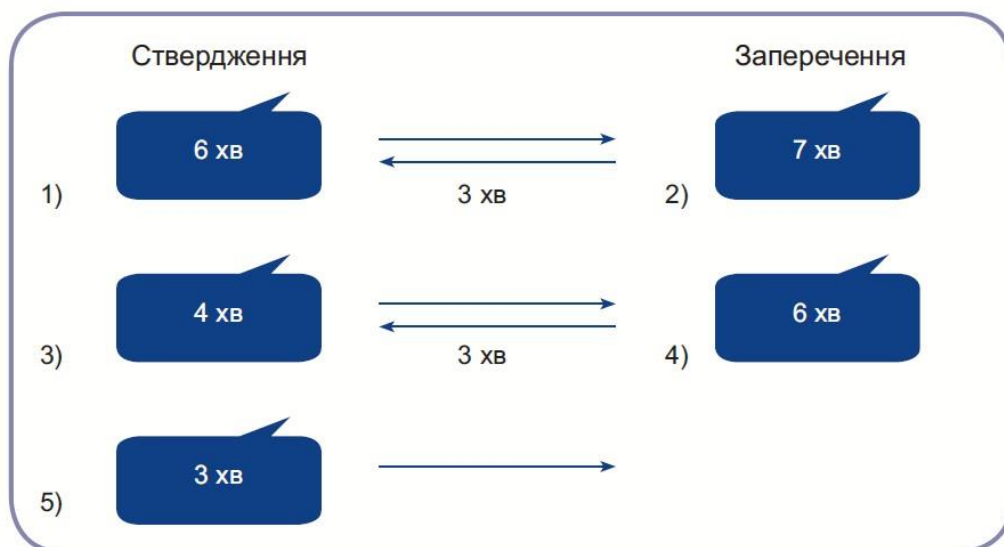
Три правила дебатів Лінкольна – Дугласа:

1. У дебатах беруть участь тільки два спікер, які по черзі відстоюють протилежні позиції., забезпечуючи логічний зв'язок аргументів та критерію – кінцевої мети.
2. Усі промови мусять бути чітко структурованими, зрозумілими та поданими в доступній формі.
3. Зіткнення різних точок зору – невід'ємна частина дебатів.

🖋️ План дебатів Лінкольна – Дугласа

- Конструктивна промова Ствердження – 6 хв.
- Раунд перехресних запитань – 3 хв.
- Конструктивна промова Заперечення – 7 хв.
- Раунд перехресних запитань – 3 хв.
- Спростування Спростування Ствердження – 4 хв.
- Спростування Спростування Заперечення – 6 хв.
- Аналітична промова Ствердження – 3 хв.

🖋️ Порядок виступів спікерів

Отже, які б формати дебатів ви не використовували б варто звернути увагу на те, що вони сприяють розвитку комунікації, вміння аргументувати та відстоювати власну позицію у рамках публічного диспуту.

Література:

1. Зима О.В. Публічні дебати в громаді: Посібник для лідерів громад/ за заг. ред. Т.О. Ремех. Київ : Логос, 2020. 92 с.